

MULIGHETSSTUDIE

Møteplass Bryggeholla i Risør

27.11.2019

Innledning

Feste landskap og arkitektur AS har i oppdrag fra Risør kommune utarbeidet en mulighetsstudie for utvikling av en ny sosial møteplass mellom Bryggeholla, akvariet og Risør hotell. Dette er et ledd i Risør kommunes arbeid med stedsutvikling. Et overordnet mål er å legge til rette for en mer levende og attraktiv by der folk skal kunne forflytte seg enkelt, møtes og bruke byen aktivt. En viktig premiss for oppgaven har vært å utarbeide en plass for opphold, lek og aktivitet for alle aldersgrupper.

Mulighetsstudiet har blitt utarbeidet etter innspill fra en arbeidsgruppe med deltakere fra blant annet Risør by, Akvariet, Risør hotell, trebåtfestivalen, naboer og Tangen vel. Elevrådet har hatt en egen innspillsrunde som er sendt over og tatt hensyn til i mulighetsstudien. Forslaget er presentert for arbeidsgruppa og videre bearbeidet etter kommentarer og innspill. Noen innspill gikk igjen og er oppsummert med følgende;

- Plassen skal underbygge aktiviteten i akvariet og tilrettelegg for lek i uterommet der en ønsker at det maritime uttrykket skal være et gjennomgående tema.
- Stort ønske om bedre tilgang fra bryggekannten til vannflaten der spesielt mulighet for bading er et behov.
- Bilparkering langs bryggekannten og avfallsløsning på Dampskipsbrygga er funksjoner som i stor grad oppleves som negative og som en ønsker å fjerne.
- Løsningen må underbygge at Strandgata skal bli en gågate.
- Trekonstruksjon langs bryggekannten Bryggeholla og trappeatkomst i Tangenstredet har behov for oppgradering.
- Viktig å opprettholde muligheten for bryggesleng for å oppleve sjøsprøyt, luft, åpent hav og høy himmel med utsikt til Stangholmen og Skagerrak.

Mulighetsstudien er et innspill til sentrumsplanen (reguleringsplanen for Risør sentrum) og annet plan- og utviklingsarbeid i området.

Sigrid Hellerdal Garthe har vært prosjektleder for Risør kommune.

Tine Eilen Gunnes,
Arendal 27. 11.19

Overordnede føringer

Gode sosiale møte- og lekeplasser er viktige, ikke bare for barn og ungdom, men for samhandling mellom generasjoner og på tvers av kulturell bakgrunn og funksjonsnivå. Behovet for tilgang til natur, leke- og uteoppholdsområder vil være forskjellig for befolkningsgruppene, avhengig av bl.a. alder, livsfase og kulturbakgrunn. For barn og eldre som ofte har en liten bevegelsesradius, er det spesielt viktig å legges til rette for grøntområder med høy kvalitet nær boligene. Det er lite tilrettelagt for barn- og unge i denne delen av Risør. Det er derfor ønskelig å utvikle byrommet Bryggehollla for lavterskeltilbud for denne målgruppa.

Det er et nasjonalt mål om å sikre befolkningen mulighet til å drive et variert friluftsliv både i nærmiljøet og naturen for øvrig. For friluftslivsutøvelse er opplevelsen det sentrale. Opplevelsen er en kombinasjon av aktiviteten som utøves, de fysiske omgivelsene og forholdet til andre utøvere. Bryggehollla og Dampskipbrygga brukes i dag som turvei (bryggeslengen), til fiskeing og som badested selv om området ikke er spesielt tilrettelagt for dette. Området har altså en verdi som et nærfriluftslivsområde som en bør bevare og styrke.

Det er viktig å utvikle opplevelser og møteplasser som er uavhengig av økonomi og ressursituasjon. Gleden ved å oppleve sjøen og «livet i havet» er felles for alle, og er i prinsippet helt gratis. Tilretteleggingen av området vil være et tiltak for levekår og aktivitets-tilbud for barn, både i lokalmiljøet og for tilreisende. Dette kan gi gode opplevelser for barn, uavhengig av familiens økonomi.

Det legges opp til at Bryggehollla skal bli et attraktivt sted som tiltrekker seg folk som har lyst til å aktiviseres, oppleve noe eller bare møte andre mennesker. Trygge og inkluderende uterom der folk ønsker å oppholde seg bidrar til et levende sentrum.

Som innbyggere har vi blitt mer kravstore og selektive når vi velger hvor vi vil bo, arbeid, feriere og oppholde oss. Attraktivitet har derfor blitt et viktig konkurransefortrinn i kampen om å tiltrekke seg nye innbyggere, arbeidskraft, arbeidsplasser og besøkende. En oppgradering av Bryggehollla vil derfor kunne bidra og støtte opp under næringslivet i området. Spesielt bør Akvariet og Risør hotell som de nærmeste naboene nyte godt av at det legges til rette for ulike aktiviteter for folk i alle aldre.

Bildet over: Buen lekeplass i Mandal er et eksempel på nytt byrom spesielt utformet med tanke på barn og lek.

Foto: Tine E. Gunnes

Premisser

Strandgata er i dag kjørevei (fylkesvei), men skal opparbeides som en gågate. Dette danner en premiss for bilbruk og parkering på plassen mellom Akvariet og Risør hotell.

Som figur 1 (neste side) viser, er parkeringsplasser svært arealkrevende. Videre gir disse parkeringsplassene unødvendig letekjøring og kan gi trafikkfarlige situasjoner ved rygging ut i arealer tiltenkt ny bruk til lek og aktivisering. Det er derfor logisk at alle parkeringsplasser langs bryggekannten av Bryggeholla og inntil hotellets østside fjernes.

Mulighetsstudien foreslår at kommunale parkeringsplasser i Enghavgata forbeholdes hotellets gjester, gjerne i et samarbeid med Akvariet. Dette reduserer unødvendig biltrafikk i gata og som vil innvirke på trafikksikkerhet, spesielt i overgangen mellom Strandgata og plassen foran hotellet.

Kjøring til eiendom innerst på plassen med adresse Tangenstredet 2, for varelevering til Akvariet og drift av servicebygget tillates og er en premiss i den foreslåtte løsningen. Det legges opp til at av- og påstigning for busser med gjester til hotellet i fremtiden skjer i Tangengata. Dette vil bli nærmere hotellets hovedinngang enn i dag, hvor bussene kjører inn på plassen foran hotellet. Bussene kan kjøre inn Tangengata til krysset Tangengata/Enghavgata for å snu. For at en snu- og ryggemanøver skal være mest mulig trygg og forutsigbar, kan det i disse sammenhengene være behov for en ekstra person som passer på og hjelper til. Bussene kan videre parkeres i Risør sentrum, gjerne Hasdalgata/Skolegata, evt. Tjenna.

Det er et stort ønske om å fjerne store søppelkasser på bryggekannten langs akvariet. Avfall fra besøkende til gjestehavna er et tema som kommunen vil behandle sammen med avfallsplanen for sentrum der en ser på nedgravde avfallsløsninger.

Dampskipsbryggas bruk har endret seg. Tidligere var det både passasjertrafikk og varetransport her, med mye lasting og lossing. Det er ikke lenger aktuelt at brygga har disse funksjonene, men som dypvannskai har den fremdeles en viktig rolle for å ta imot store skip og båter, både i forbindelse med arrangementer, besøk og for tjenesteutøvende skip som f.eks. Kyst-

vakta. Det er satt som premiss at Dampskipsbrygga kan benyttes til båtanløp, men at utforming for bruk av plassen, Bryggeholla og Dampskipsbrygga ikke skal begrenses av tilkomst for lastebil da det legger bånd på store arealer for bredder og svingradier. Ytre del av Dampskipsbrygga, ca. 3 meter, bør være en møbleringsfri sone for å muliggjør bilatkomst (ambulanse). Mulighet for landingsplass for ambulanshelikopter på Dampskipsbrygga må vurderes i evt. videre detaljering.

Naboer i Tangenstredet viser til en klausul om at det ikke tillates bygg på Dampskipsbryggas ytre del, der hensikten er at utsikten skal bevares fra deres eiendommer. Det er flere båtplasser i Bryggeholla. Dette er kommunale plasser som kan erstattes og/eller flyttes.

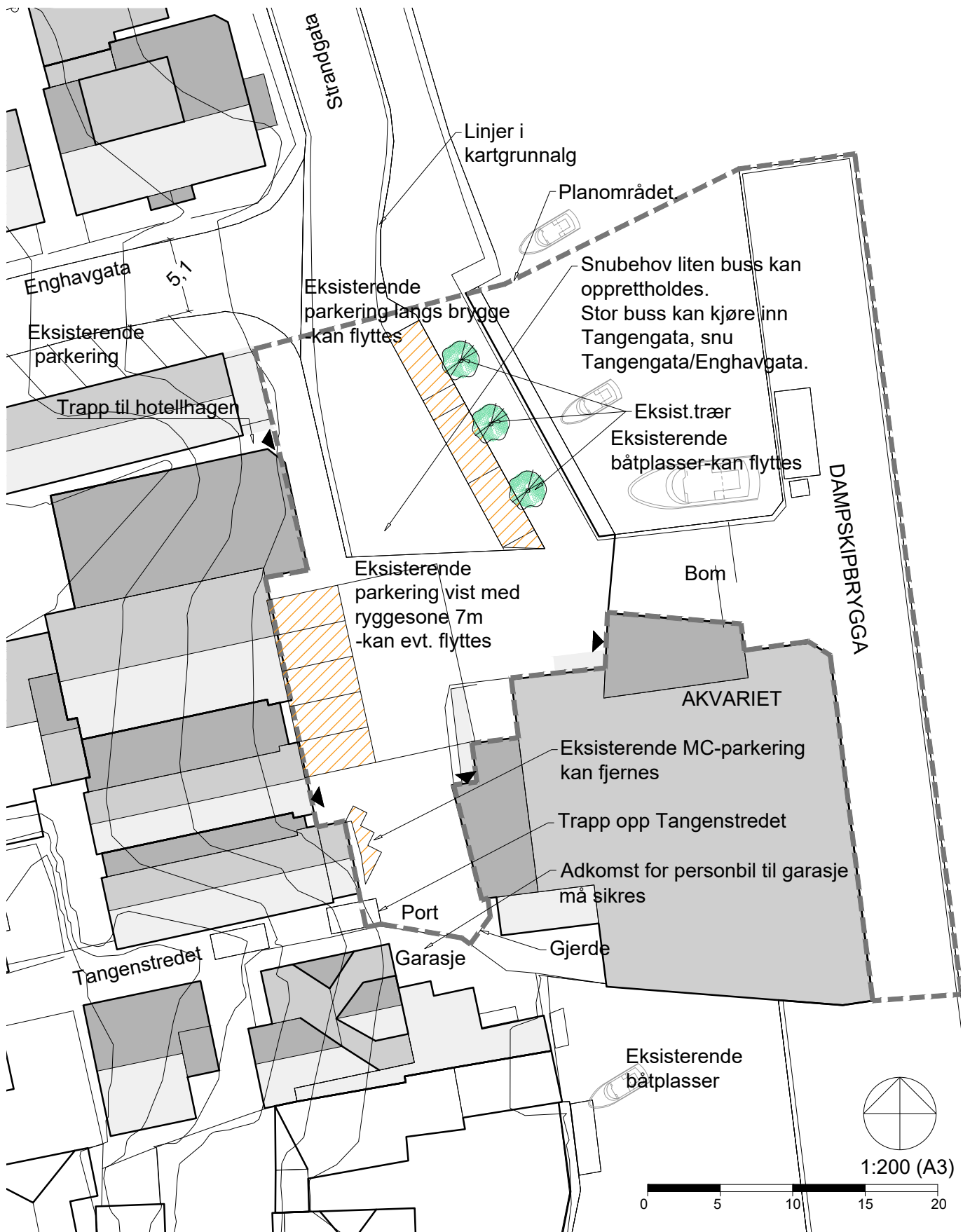
Båtaktivitet kan komme i konflikt med bading, helt konkret og med forurensingstematikk knyttet til motorbåter. Disse funksjonene bør derfor skilles.

Muligheten for å oppleve skiftende vær, høy himmel, åpnet hav og utsikt på Dampskipsbrygga er et sterkt ønske og en viktig premiss.

Bildet over: Området i Bryggeholla er preget av trafikk og innbyr i liten grad til opphold. Foto: Feste AS

Eksisterende situasjon

Figur 1: Planillustrasjon som viser registrert trafikk

Analyse av området

Figur 2: Planillustrasjon som viser kanter, retninger og romlighet.

Plassen mellom Risør hotell og Akvariet er tydelig definert av hotellets og Akvariets fasader og bryggekanter. Som figur 2 (over) viser, oppleves plassrommet i Bryggeholla i hovedsak fra Akvariets nordlige fasade og nordover mot byen. Gaterommet mot Tangenstredet 2 fremstår med en romlighet og har en klar kontakt med plassrommet. Det opplevelsesmessige er mindre for dette gaterommet som følge av blant annet stengte fasader. Det visuelle rommet på land glir over i landskapsrommet i pollen (Bryggeholla) med kontakt ut mot sjøen og øylandskapet, men med et tydelig skille av plassdannelsen i bryggekanter.

Kaikantene rundt Dampskipsbrygga, vist som stiplet oransj linje, gir et fysiske og visuelt skille av dette området. Som pilene i figur 2 angir, har den gamle lastekaia de viktigste siktlinjene i planområdet. Den ytre delen av Dampskipsbrygga henvender seg i hovedsak utover mot havet og øylandskapet men også til dels innover mot Tangen. Den indre delen av Dampskipsbrygga har kontakt med Strandgata, Bryggeholla og Byfjorden.

Innspill fra arbeidsverkstedet som er tatt med videre

- o Badehus, skiftebåser
- o Bystrand, badeplass
- o Komme ned til vannet
- o Stupebrett med badestige
- o Sol- og hvilestoler
- o Lek- og aktivitet for barn
- o Akvariets innhold og aktivitet som premiss
- o Mulighet for å se under vann (glassbunn, gulv)
- o Badstue
- o Utekino (flytende og temporære)
- o Scene (flytende og temporære)
- o Hengekøye (stort nett over Bryggeholla)
- o Belysning under vann og på land
- o Mer vegetasjon på plassen
- o Gressplen ytterst på Dampskipsbrygga
- o Treningsapparater for ungdom og voksne
- o Beholde mulighet for båtanløp for store båter
- o Skøyteis

Det er også foreslått følgende aktiviteter; krabbefiske, båtutleie, undervannspostkontor, mulighet for å se under vann (kikkert, båt med glassbunn) iskiosk, servering på plassen og ved bryggekannten. Dette er aktiviteter som krever organisering og bemanning og som ikke kan angis i en mulighetsstudie som dette. Imidlertid vil det kunne være mulig å utvikle videre med den foreslåtte løsningen.

Bilder over: En brygge som inviterer til jakt etter krabbe og fisk
Foto: Tine E. Gunnes

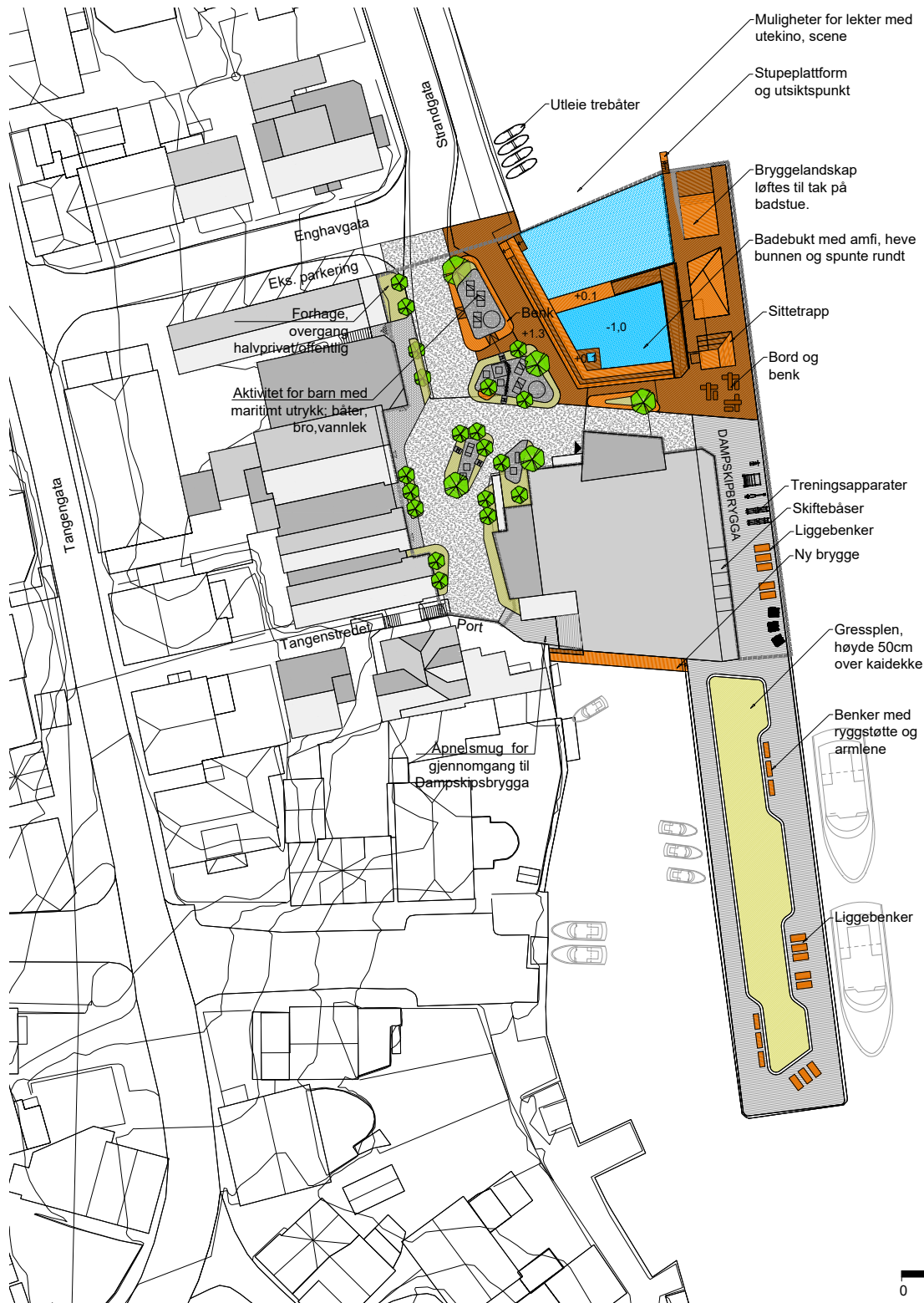
Forslag til løsning Bryggeholla

Plassens utforming er i dag utformet som et gateløp, som en forlengelse av Strandgaten. Ifølge analyse og vurdering bør området få en tydelig karakter av en plass som en avslutning på Strandgaten.

Små forplasser og forhager, som skaper gode overganger mellom de ulike sonene i by- og gaterommene gjenkjenner en langs Strandgata, på Tangen og i byen for øvrig. Dette prinsippet er gjentatt foran hotellet

som en viktig overgang mellom det halvprivate og det offentlige.

Bryggeholla foreslås utformet som et byrom, særlig tilrettelagt for barn og unge. Plassen mellom hotellet og bryggelandskapet er tilrettelagt for aktiviteter der det maritime uttrykket er tenkt skal gå igjen i installasjoner og elementer for sansing og lek. I tillegg til åpne lekeelementer, er det tenkt bevegelseslek i

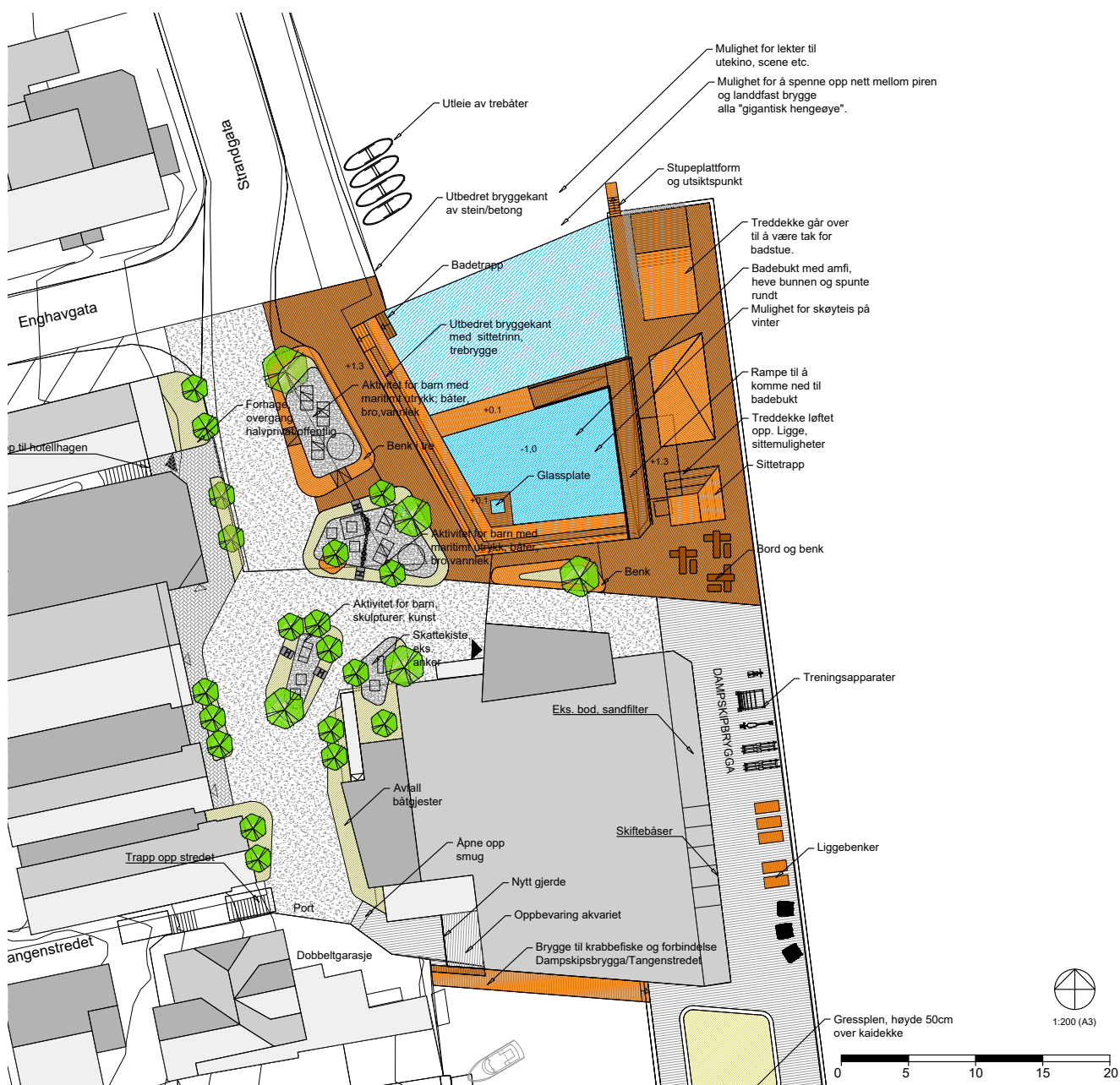

og mellom de inndelte lekesonene. Sentralt i området er det vist et trygt badeområde, universelt utformet med baderamper og sjøarealer med liten dybde for de mindre barna. I overgangen mellom sjø og land, foreslås det romslige trapper og bryggekanter i tre-materiale med rikelige muligheter for å sitte, henge og slenge. Dampskipsbrygga får i dette området et bryggelandskap, som ytterst avsluttes av en badstue og badetårn som vil kunne bli en attraksjon, godt synlig fra byen.

På østsiden av Akvariet er det foreslått en sone med relativt rolig aktivitet vist med treningsapparater, skiftebåser og benker. For ytre del av Dampskipsbrygga er

det foreslått et opphøyet gressareal med sittekanter på ca. en halv meter. Utformingen innbyr til fleksibel bruk slik at en fortsatt kan drive happeninger som yoga, aktiviteter for trebåtfestival, fiske m.m. Det er ønskelig å opprettholde muligheten for «bryggesleng» og det er lagt opp til å etablere en brygge for å komme gjennom smuget ved Akvariet. Dette gir mulighet for en rundtur med påkobling til Tangenstredet.

Eksisterende båtplasser ved Bryggehollla er henvist til motsatt side av akvariet. Utleie av prammer er foreslått som en ny aktivitet langs Strandgata, i overgangen mot Bryggehollla.

Utsnitt av forslaget.

Bevegelsesmønster og bruk

Figur 3: Planillustrasjon som konsept for bruk og bevegelse i foreslåtte løsning.

I forslag til ny løsning, er det lagt vekk på å skape ulike opplevelser og funksjoner i området. De ulike sonene skal appellere til ulike aldersgrupper i forhold til ønsket deltakelse og aktivitetsnivå. Enkelte soner, som vist i figur 3 (over) med lilla skravur, er rolige soner. Området ved den nye badeplassen og lekeområde vil det være områder med mer aktivitet, lyd og bevegelse. De grønne linjene i figur 3 viser et mulig bevegelsesmønster innenfor området, med nye koblinger på tvers. Utsikten er fortsatt viktig og forsterkes med nye funksjoner og ny utforming.

Inspirasjonsbilder Bryggeholla

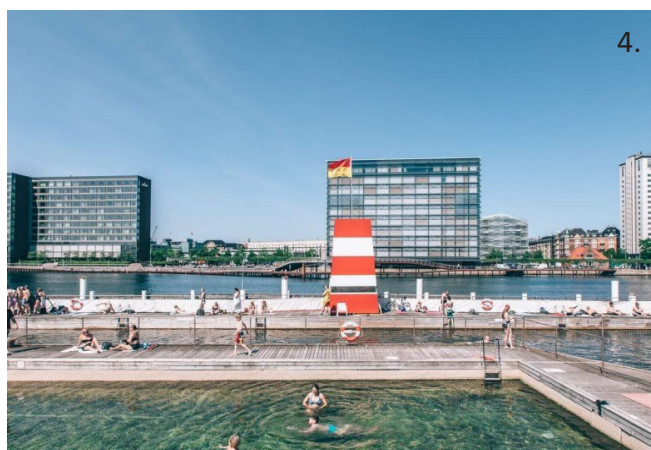
1. Badstue i Dalen (Feste landskap og arkitektur)
Foto: Dag Jensen

2. Kalvebod Bølge, København
Foto: Google

3. Gundersholmen, Kragerø
Foto: Google

4. Islands Brygge, København
Foto: Google/Astrid Maria Rasmussen

5. Maritime Youth House, København som inspirasjon for Bryggeholla. Foto: Google

Idé og konsept

Øylandskapet utenfor Risør er valgt som en formgivende idé for plassen mellom hotellet og akvariet. Denne plassen er tenkt aktivisert for spesielt barn som hovedmålgruppen. Det er tenkt at en skal kunne gå inn i, sykle rundt eller løpe gjennom øyene. Ulike lekefunksjoner kan sette i gang fantasien om å være ute på havet eller i tareskogen under vann.

Noen av øyene får funksjon i form av opphøyde kanter til å sitte, ligge eller løpe på. Andre øyer skal romme vegetasjonsfelt og/eller lekefunksjoner.

Bilder over: Blåser i hinderløype på Byremo.
Foto: Tine E. Gunnes

Bilder over: Byrom i Aalborg, Danmark med rause plantefelt med omsluttende benk som inspirasjon til plassen mellom Risør hotell og Akvariet. Foto: Tine E. Gunnes

Bilder over: Dianas Memorial Playground, London, med sjø- havrelaterte lekefunksjoner som inviterer til rollelek.
Foto: Tine E. Gunnes

Materialbruk

Materialbruken er foreslått for å understøtte stedets identitet og historiske forankring.

Tredekke er det naturlige valget av materiale rundt Bryggeholla. Det er et varmt materiale som omfavner og definerer Bryggeholla og bruken som brygge og aktiviteter knyttet til bryggekanten. Tredekket er trukket inn fra bryggekanten og videre inn på plassen der bryggedans og servering fra hotellet møtes i overgangen til den tradisjonelle bryggekanten der bryggesleng, bading og fiske finner sted. Det legges opp til bading i Bryggeholla der deler av den defineres som et rolig og trygt badeområde og hvor sjøbunnen legges på et nivå tilpasset mindre barn.

Tredekket legges rundt Bryggeholla og over i den delen av Dampskipsbrygga som er med å definere Bryggeholla. Her løftes tredekket opp og går over til å være tak for en badstue plassert ytterst på den nordligste enden av brygga. Et stupebrett og utsiktspunkt vil sammen med badstua ha en attraksjonskraft som kan sees fra lengre ned i Strandgata og som skaper en nysgjerrighet som leder folk i retning av hotellet, Akvariet og det nye byrommet der aktiviteter skapes gjennom møter mellom mennesker.

Trematerialet er en hyllest til byens historie med utskipping av tømmer og lange håndverkstradisjoner knyttet til blant annet trebåter og husbygging.

Dampskipsbryggas dekke for øvrig bør ha et røffere

Bildet over: Tredekke som et naturlig materialvalg langs vann og sjø som ved Hamaran Aktivitetspark i Fyresdal.
Foto:Tine Eilen Gunnes

preg der det konstruksjonsmessige materialet løftes fram. Betongdekke foreslås derfor for gangarealer og oppholdssoner på den ytre delen av dampskipsrygga.

For plassen foran hotellet har det i tidligere tider vært et grusdekke. Barrikadedekke er foreslått for plassen mellom hotellet og Akvariet. Dette er et fast plaststøpt dekke som illuderer grus.

Glassbetong med knust porselen kan benyttes som elementer i dekket og i sittekanter som ledelinjer eller som kunstnerisk innslag. Porselen gjenspeiler lokal kunst- og håndverkstradisjon, men kan også knyttes til seilskutetida og funn av knust porselen på havbunnen utenfor sentrum.

Benker som er foreslått har en kobling til stablede kasser fra den gangen brygge hadde en lossefunksjon.

Øyene er tenkt skal ha en frodig innramming og ballastplanter i Risør som ormehode, apotekerkattost, villtulipan, matrem og bendelløk kan vurderes inn i en plantesammensetting.

Tre kollete trær langs Bryggeholla er vist fjernet for å definere at plassen for å gi større romlighet på plassen. Strandgata ender ved hotellet og går over i plassen foran hotellet. Det er derfor naturlig at trerekka avsluttes der Strandgata opphører med tydelig gatepreg. Siden alle trær i Risør sentrum er vernet gjennom verneplanen, må det søkes om dispensasjon for fjerning og erstatning.

Bildet over: Bord og benker som sosial møteplass.
Foto:Tine Eilen Gunnes

Belysning

For at et område skal oppleves trygt må det legges opp til generell belysning i form av lysmaster eller lyspullerter. Dette går blant annet på ansiktsgjenkjenning og for å hindre kriminelle handlinger. Videre vil effektbelysning i byrom fremheve arkitektoniske detaljer og gjøre området mer interessant opplevelsesmessig.

For Bryggeholla vil det å jobbe med lyssetting av bryggekanter, sittekanter, vegetasjon, under vann evt. lyssetting av kunst eller i form av kunst være svært relevant. Dette må gjøres på en riktig måte slik at en for et godt forhold mellom lys og mørke, der varme og kalde lyskilder, lysstyrke og antall lyspunkter er avgjørende for resultatet. Det er også viktig å hindre direkte lys som blander.

Effektbelysning vil sammen med generell belysning bidra til lengre oppholdstid og gjøre et byrom mer attraktivt og øke sesongen for bruk.

Bildet over: I utformingen av Aalborg havnefront har det vært stort fokus på god belysning. Foto: Google.com

Bildet over: Belysningen i den nye Hovedgata (Hulgata) i Tvedestrand sentrum har økt gatens bruks- og attraksjonsverdi og er en del av den kunstneriske utsmykningen i byen. Foto: Feste Grenland AS

Bildet over: Belysningen langs pollen i Arendal skaper stemning og området oppleves oversiktlig og trygt. Foto: Tine E. Gunnes

Bildet over: Effektbelysning skaper stemning i gårdsrom. Foto: Google.com

